

PROFESORUL Dr. NICOLAE GRIGORAȘ LA 70 DE ANI

În luna noiembrie 1981 neobositul istoric al trecutului medieval românesc a împlinit 70 ani de viață, din care peste 40 i-a închinat muncii de cercetare și activitate științifică, aducând o prețioasă contribuție la cunoașterea istoriei noastre medievale prin cele peste 196 de studii și articole de specialitate și 12 cărți publicate. Pe lângă acestea a mai publicat în reviste circa 200 recenzii și dări de seamă, având în manuscris alte 6 lucrări: Ecce homo!

Născut la 18/31 noiembrie 1911, în satul Cotu-Vameș, județul Roman (astăzi Neamț), N. Grigoraș a urmat cursurile școlii primare în satul natal, iar cele liceale la Liceul „Roman Vodă” din Roman. Bacalaureat al acestui liceu, unde a avut distinși profesori, care i-au format o temeinică bază de cunoștințe și care i-au trezit în suflet dragostea de neam și de muncă, tânărul absolvent își continuă studiile superioare la Universitatea din Iași, Facultatea de litere și filozofie, secția istorică. Paralel cu cursurile secției de istorie le audiază și pe cele ale Facultății de drept.

La secția de istorie a avut dascăli renumiți, pe Ilie Minea, titularul catedrei de Istoria României, G. Brătianu, titularul catedrei de Istorie Universală, O. Tafrali, titularul catedrei de arheologie și Istoria artelor și pe Ilie Bărbulescu, titularul catedrei de slavistică.

De la prof. Ilie Minea, care l-a susținut și apreciat foarte mult, studentul N. Grigoraș a învățat să iubească și să cerceteze trecutul poporului nostru. El i-a apreciat lucrarea de seminar: „Boierii lui Alexandru Lăpușneanu”, pe care i-o publică în revista „Cercetări istorice”.

De la prof. G. Brătianu a învățat să dea locul cuvenit evenimentelor de istorie românească, încadrându-le corect în cadrul celor de istorie universală; de la prof. O. Tafrali a învățat să cunoască și să înțeleagă creația de artă monumentală românească, iar de la prof. Ilie Bărbulescu să descifreze cele mai vechi documente românești scrise în limba slavonă.

Audiind cursurile profesorilor de la Facultatea de drept, în special pe cele ale profesorilor C. Dașcovici, Tr. Ionașcu, I. Coroi și Șt. Berechet și cele ale secției de filozofie ale profesorilor Ion Petrovici, Petre Andrei, Mihai Ralea și C. Fedeleș, N. Grigoraș își formează o temeinică pregătire și în aceste domenii. Între anii 1934—1937 a audiat și cursurile Universității populare din Vălenii de Munte, condusă de N. Iorga. În 1937 își ia licența în specialitatea istoria românilor, iar în anul următor a absolvit seminarul pedagogic universitar, după care funcționează un timp ca profesor de liceu.

În anul 1939 prof. Ilie Minea l-a chemat la Iași, numindu-l secretar de redacție la revista „Cercetări istorice” apreciindu-i pregătirea temeinică și capacitatea de muncă.

La Iași, în această perioadă, a funcționat ca profesor suplinitor la Liceul militar, Liceul „M. Kogălniceanu” și Liceul Național. Tot în anul 1939 a fost numit secretar al Seminarului de Istoria Românilor „A. D. Xenopol”, iar în anul 1940 asistent la Catedra de Istoria Românilor, ca urmare a muncii depuse în cadrul seminarului și la revista amintită. În anul 1941, cu toate greutățile pricinuite de dese concentrări în armată, a reușit să-și treacă doctoratul în Litere și Filosofie — specialitatea Istoria României — cu lucrarea „Dregătorii ȋrgurilor moldovenești pînă la Regulamentul Organic”, cu care prof. Ilie Minea a deschis seria publicațiilor Institutului de istorie „A. D. Xenopol”. Această lucrare este prima în literatura noastră istorică în care sînt tratate instituțiile urbane românești, preocupări pe care profesorul N. Grigoraș le mai are și în prezent.

În 1943 la recomandarea lui Ilie Minea, a fost numit șef de lucrări la Institutul de Istorie Națională, „A. D. Xenopol”. După întoarcerea Universității ieșene din refugiu, a fost numit în 1947 conferențiar de Istoria statului și dreptului românesc, la Facultatea de drept. La această facultate a predat cursul de Instituții feudale și organizarea statului. În anii 1946—1947 a condus seminariile Catedrei de istoria românilor, iar în anul universitar următor, a predat un curs despre epoca lui Ștefan cel Mare. În 1952 a fost eliberat din funcțiile pe care le-a deținut în învățămîntul superior, fiind încadrat la Filiala din Iași a Academiei R.P.R. unde a funcționat în calitate de referent științific, apoi cercetător la secția de istorie, transformată ulterior în Institutul de istorie și arheologie „A. D. Xenopol”.

A lucrat în colectivul care a redactat colecția de documente intitulată „Documente privind Istoria României, A. Moldova” (11 volume). Ca cercetător principal, apoi ca șef al sectorului de istorie medie la acest institut profesorul N. Grigoraș, a adus contribuții deosebite la dezvoltarea acestei ramuri a istoriei patriei noastre. După o activitate neîntrepută de peste 40 de ani în slujba istoriei, este pensionat în anul 1975, dar nu-și întrerupe menirea de cercetător neobosit. Deși bolnav, cu forța de muncă slăbită, continuă să aducă noi contribuții la dezvoltarea și cunoașterea istoriei feudale românești.

Astfel în anul 1980 a predat Editurii „Junimea” spre editare lucrarea: „Moldova lui Ștefan cel Mare”, iar Editurii Militare lucrarea „Bogdan al III-lea” (Istoria politică a Moldovei dintre anii 1504—1517). Acum a terminat și lucrarea „Ștefan al IV-lea cel Ținăr” (Istoria politică a Moldovei dintre anii 1517—1527).

Privind retrospectiv opera de cercetare istorică a profesorului N. Grigoraș vom observa că încă de la început, cercetările lui s-au îndreptat în trei direcții principale de studiere a epocii feudale românești. a) Istoria social-economică și instituțiile feudale moldovenești; b) Istoria politică a Moldovei; c) Istoria culturii și artei moldovenești. Studiindu-i numeroasele articole și volume publicate, vom constata că în fiecare din aceste direcții contribuțiile sale sînt deosebit de valoroase; uneori venind cu păreri noi, temeinic argumentate. În domeniul instituțiilor feudale din Moldova și al relațiilor sociale din epoca feudală, N. Grigoraș abordează toate aspectele și se remarcă prin bogăția informațiilor.

Din lucrările publicate în acest domeniu amintim monografia: „Instituțiile feudale din Moldova. Organizarea de stat pînă la mijlocul secolului al XVIII-lea” unică în literatura de specialitate și care s-a bucurat și peste hotare de aprecieri elogioase. Astfel Karl Nehring în *Südost Forschungen*, vol. XXXII München (1973), p. 437 referindu-se la această lucrare afirmă: „Este de dorit ca această lucrare fundamentală, care oferă un material bogat pentru cercetarea comparativă a feudalismului să fie accesibilă științei printr-o limbă de circulație universală”, iar Jean Vidaleuc în *Buletin de la Societ  d'Histoire Moderne* (Supplement a la Revue d'Histoire moderne et contemporaine, Paris, nr. 2, 1972, p. 36) scrie despre aceeași lucrare printre altele: „Une abondante bibliographie peu accessible en France, ajout encore   l'int ret que cette étude magistrale peut presenter pour les lecteurs occidentaux”.

În domeniul istoriei politice a Moldovei, contribuția prof. N. Grigoraș este de asemenea remarcabilă at t prin numărul mare de articole publicate în reviste de specialitate și prin volumele apărute, cit și prin temeinica argumentare a unor păreri noi în special pentru perioada de început a statului feudal românesc la est de Carpați. De un deosebit interes și aprecieri favorabile s-a bucurat, în acest sens, volumul: „Țara românească a Moldovei pînă la Ștefan cel Mare”. Această lucrare a fost rodul muncii de cercetare asiduă d pusă încep nd din anul 1973, cu prilejul unei călătorii de studii în Polonia, autorul găsind în arhivele din Varșovia fondul celor mai vechi documente din Moldova, despre care se credea că fuseseră distruse în timpul celui de al doilea război mondial și care documente au scăpat atenției altor cercetători ce l-au precedat.

Prin volumele : „*Moldova lui Ștefan cel Mare*” și „*Bogdan al III-lea*” care continuă istoria Moldovei feudale, prof. N. Grigoraș aduce importante contribuții la elucidarea unor aspecte politice ale acestei perioade.

Aceeași contribuție valoroasă o aduce cercetătorul și în domeniul istoriei culturii și artei feudale românești din Moldova, prin nenumăratele sale studii, articole și monografii, destinate marelui public pentru cunoașterea principalelor monumente de artă (biserica „*Trei Ierarhi*”, Mănăstirea „*Cetățuia*”, „*Biserici și mănăstiri vechi din Moldova până la mijlocul sec. al XV-lea*” (în colaborare cu I. Caproșu), „*Curtea și biserica domnească din Iași*”.

O contribuție deosebită a adus prof. N. Grigoraș și la elaborarea volumului I din „*Istoria dreptului românesc*”, apărut în 1981, atât în calitate de coautor, cât și la realizarea controlului științific al machetei volumului, contribuție pentru care i s-a decernat premiul Simion Bărnuțiu al Academiei Republicii Socialiste România.

În toate cele trei direcții de cercetare arătate, profesorul și cercetătorul N. Grigoraș continuă să lucreze, neobosit, având în manuscris noi lucrări :

- *Dărilor din Moldova, de la întemeierea statului până la 1742 (peste 400 pagini)* ;
- *Ștefan al IV-lea cel Tânăr (200 pagini)* ;
- *Orașul Român în evul mediu (130 pagini)* ;
- *Mănăstirea Dragomirna (monografie, 120 pagini)* ;
- *Mănăstirea Humor (monografie, 112 pagini)* ;
- *Țara Românească a Moldovei de la Ștefan cel Mare la Mihai Viteazul (1504—1600), 450 pagini.*

Ne este imposibil a prezenta complet vasta operă istorică a prof. N. Grigoraș în articolul de față, care se vrea doar o scurtă evocare a omului și operei sale. Vrednic și credincios continuator al celui ce l-a remarcat încă de pe băncile facultății profesorul Ilie Minea, care a reprezentat — între cele două războaie mondiale — cu deosebit prestigiu știința istorică românească, prof. N. Grigoraș i-a onorat încrederea și continuă cu cinste misiunea primită în calitatea de istoric de frunte al evului mediu românesc. Pentru contribuția adusă dezvoltării științei istorice a fost distins cu „*Meritul științific*”.

Merită să amintim aici calitățile umane deosebite ale profesorului N. Grigoraș care e de o modestie rar întâlnită, întotdeauna gata de a da o mână de ajutor celor ce au nevoie de aceasta, de o cinste și o probitate morală ireproșabile, demn și corect în relațiile cu oamenii, prof. N. Grigoraș constituie și din acest punct de vedere un exemplu.

Întocmai ca magistrul său, prof. Ilie Minea, care a înființat și condus revista „*Cercetări istorice*”, pentru a-i cinste memoria și a-i urma exemplul, prof. N. Grigoraș a inițiat și sprijinit apariția în 1970 a seriei noi a revistei „*Cercetări istorice*” redactată de Muzeul de istorie al Moldovei, făcând parte din colegiul de redacție și fiind nelipsit din paginile acestei reviste, an de an.

Colectivul de muzeografi al Muzeului de istorie a Moldovei îi aduce omagiul recunoștinței pentru ajutorul acordat și îi urează profesorului N. Grigoraș la aniversarea frumoasei vârste de 70 ani, multă sănătate, ani de viață și putere de muncă, noi succese și contribuții rodnice în munca de cercetare a istoriei patriei noastre.

Petru Abrudan